

Borrelbetutteling door de overheid past in het streven naar een risicoloze samenleving

Posted on 12 augustus 2023 by Bina Ayar

Na de strijd tegen tabak is het de beurt aan alcohol om bestreden te worden. Er gaat geen dag voorbij zonder berichtgeving over de risico's van drankgebruik. Demissionair staatssecretaris Maarten van Ooijen komt na de zomer met maatregelen die 'positief gedrag' moeten stimuleren en 'niet radicaal zijn'. Hoewel het biertje in de voetbalkantine voorlopig niet verdwijnt, is het onwaarschijnlijk dat het bij woordelijke waarschuwingen blijft. De strijd tegen alcohol kent steeds meer fundamentalistische trekjes.

'En zo zullen jongeren onder de 18 jaar het normaal vinden dat ze geen alcohol drinken. Ouders vinden het al net zo logisch dat hun kinderen niet drinken. En fijn: het scheelt veel zorgen als je weet dat je kind niet stomdronken wordt of aan het bingedrinken slaat. Zelf weten volwassenen veel beter dan nu dat je van een drankje op z'n tijd kunt genieten, maar dat alcohol ook grote risico's met zich mee kan brengen. En dat er vele lekkere alternatieven zijn. 0.0% alcohol op de borrel, na

het sporten en op feesten? Niemand die er nog van opkijkt.'

Preventie

Het hier geschetste vergezicht speelt zich af in 2040 en komt uit het Nationaal Preventieakkoord uit 2018. Daarin committeert de overheid zich samen met maatschappelijke partners aan ambitieuze gezondheidsdoelstellingen. Naast het nagenoeg proberen te elimineren van tabaksgebruik richt het akkoord zich bijvoorbeeld op het terugdringen van overgewicht en drankgebruik.

Zoals bij alle moderne maatregelen is het kernwoord – zoals de titel al zegt – preventie: het voorkomen van problematisch drankgebruik. Preventie krijgt in de praktijk vorm door een lange lijst van actiepunten die onze drinkcultuur fundamenteel moeten veranderen, te beginnen bij voorkomen dat jongeren drinken. Zo moet een gezonde leefstijl onderdeel worden van het 'DNA van het onderwijs'. Ook komen er als het aan het akkoord ligt 'gezonde school coördinatoren' en wordt er strenger gehandhaafd op alcoholverkoop aan minderjarigen. Daartoe worden bijvoorbeeld zeventienjarige testkopers ingezet die drankverkopende winkeliers op heterdaad kunnen betrappen op alcoholverkoop aan minderjarigen.

Naast adolescenten zijn plattelandsjongeren, studenten en vijftigplussers doelwit van antidrankbeleid. Dronkenschap en problematisch drankgebruik moeten volgens het akkoord strenger gehandhaafd en het kennisniveau over de gezondheids- en maatschappelijke effecten van drankgebruik moet onder die specifieke groepen omhoog. Onder problematisch drankgebruik valt bijvoorbeeld zwaar drinken, zoals op één avond vier glazen alcohol consumeren voor vrouwen en zes voor mannen. Voor jonge jongeren wordt één glas alcohol al als problematisch ervaren, net als voor zwangere vrouwen.

Het terugdringen van drankgebruik gaat volgens het beproefde recept van beïnvloeding en betutteling. Uitgangspunt daarin is dat mensen niet opgewassen zijn tegen verleidingen van de boze alcoholindustrie en daarom met zachte of harde hand geleid moeten worden naar de juiste keuzes. Een speerpunt in gedragssturing is sociale normstelling, in dit geval het normaliseren van drankonthouding.

Dranquilo

De campagne *Dranquilo* is daar een voorbeeld van. Omdat 'mensen het soms lastig vinden om aan te geven dat ze geen alcohol willen' wordt in doelgroepgerichte spotjes het gewenste gedrag – rustig aan of *tranquilo* doen met drank – getoond. Verder vertellen BN'ers in de podcast *Eerlijk over alcohol* over hun ervaringen met stoppen of minderen met drank, met als centrale boodschap dat het leven met minder of geen alcohol net zo leuk is, 'of misschien zelfs leuker!'

Bij gedragssturing blijft het niet altijd gezellig. Alarmisme hoort er ook bij. In campagnespotjes en in de media wordt voortdurend ingezoomd op de risico's van borrelen. Die risico's worden met de dag groter en gevaarlijker. Iedereen kan bedenken dat alcoholisme of bingedrinken niet gezond is, maar voor de drankdominees geldt dat één glas alcohol al schadelijk is. Zo is de boodschap van de nieuwe NIX18-campagne dat verantwoord alcoholgebruik niet bestaat. Ook de Maag Darm Lever Stichting stelt dat 'er geen veilige hoeveelheid alcohol bestaat'. De stichting hoopt met het oog op het creëren van een 'Gezonde Generatie' dat mensen alcohol minder vaak associëren met gezelligheid en vaker met kanker.

Storm in borrelglas water

Beïnvloedingsboodschappen reiken verder dan het kort door de bocht uitlichten van risico's van drankgebruik voor lijf en leden. Een vervelend obstakel bij het tegengaan van drankgebruik blijkt 'cultuur' te zijn. Drinken is een sociale, prettige bezigheid van alle tijden en plaatsen. Om duizenden jaren geschiedenis te veranderen is het niet alleen noodzakelijk om associaties te veranderen maar lonken ook maatregelen. Zo wijst Ninette van Hasselt van het Trimbos-instituut in *Het Parool* erop dat roken pas niet meer 'normaal' werd nadat de overheid maatregelen had genomen. Haar instituut wil zo ook waarschuwingsetiketten op flessen alcoholhoudende drank.

Dat ook de overheid oren heeft naar ingrijpende interventies blijkt uit de 'betuttellijst' van VWS-staatssecretaris Maarten van Ooijen. In die aan *De Telegraaf* gelekte lijst staan maatregelen als een alcoholverbod in sportkantines, een verkoopverbod op wijn en speciaalbier in de supermarkt en een forse accijnsverhoging op alcoholhoudende dranken. De ophef die daarna ontstond werd betiteld als een storm in een borrelglas water, want volgens de demissionaire staatssecretaris was de lijst niet meer dan een 'ambtelijke inventarisatie'.

Desondanks gaan sportbonden experimenteren met alcoholbeleid voor hun kantines. Het Nationaal Preventieakkoord stuurt eveneens aan op 'modelkantines' waar 'alle aspecten van een gezonde sportomgeving worden ingezet, uitgetest en gemonitord'. Gewenst gedrag bewerkstelligen is een zaak van de lange adem, weten de beleidsmakers.

Ziekte als vermijdbare last

De wens om alcohol uit de samenleving te bannen komt niet uit de lucht vallen. De WHO ziet aan leefstijl gerelateerde, niet-overdraagbare ziektes als een probleem voor de wereldwijde gezondheid. Ook volgens de EU zijn ziektes als 'hart- en vaatziekten, geestelijke stoornissen, neurologische aandoeningen of kanker verantwoordelijk voor 80% van de ziektelast in de EU-landen en de belangrijkste oorzaken van vermijdbare vroegtijdige sterfte'. De Verenigde Naties willen verder dat in 2030 vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde is ingeperkt. Daarbij hoort ook meer preventie en behandeling van misbruik van verslavende middelen, waaronder schadelijk gebruik van alcohol.

De brede belangstelling voor onze borrels past bij het streven naar een risicoloze samenleving waarin iedereen gezond en veilig is, dankzij goede gedachten en gedrag. Het geloof dat ziekte een vermijdbare last is gaat gepaard met toenemende borrelbetutteling; een cocktail van verboden en vingerwijzen. De kater daarvan is voor later.

Van historica en journaliste Bina Ayar verscheen op 11 mei 2023 het boek 'De Maakbare Mens'.

***Wynia's Week** verschijnt 104 keer per jaar met even onafhankelijke als broodnodige berichtgeving. De donateurs maken dat mogelijk. **Doet u mee?** Hartelijk dank!*